

1 Pítaa
 Ítiráaeo-wayukama máqte-marabaq
 wéyáwé umáguraa-kayukayopaq Pítaama
 mórama Ítu Káríqtoni
 timáyíkarai-kayukabike-nakoma kítitana
 Táératima agatáiyé.

¹ kemá Pítaama keráwáqá máqtemma káqo-kaqo-marabaq namuq-wáyúkáráá umá Pááqtati-marabaq máa-yugaraq Karétia-marabaq máa-yugaraq Kaaparótia-marabaq máa-yugaraq Étia-marabaq máa-yugaraq Pitínia-marabaq máa-yugaraq máqtemma keráwáqtôpaqa kágayaune.

² ketibotáámá Áánûqtuma wenaúyánápíké keráwáqá wetábá aokarîq umá máigaae téna aúyaqtikaraiye. Aokaq-Áágómá keráwáqtí tirunóbáq kémayaitapoaq keráwáqá aokaq-wáyúkámá káuraae. Ítu Káríqtoma keráwáqá wení naaenápó tete umátíkaraiqtaba keráwáqá wanáama wáraaro. wení íráqô-qtatakakekaraq wení kaayoné-yátáákékáráq uyátá-maqma taíbaq ókaraq-okaraq keráwáqá timíno.

³ Áánuqtuma uyátárain-naqa Ítu Káríqtomma aboákáq wení anó-paru-yataaqtaba “tíkáiye” kétunatae. wení paru-yátááqnápómá aúgen-auwaraimma matéqtaa íma aónáunayabataa íráqô-qtataaqa yínîqtaba kanaarác awé ónúnatae. Áánûqtuma Ítu Káríqtomma pukáipike mamá itó-umakaraiqtababoaqtaa ketáámá miráuma kanaarác akoqnáá umá awé ónúnatae. ⁴ miráuma kéitaunatae. anón-iraqo-qtataaqa keqtááyábá Áánûqtuma wení

márûpaq tíkaraiqtaae. maami-qtátáákómá íma kabiréna íma aqnúnîq éna ínî-qtataaqa wáíye. ⁵ weni akoqnáágaraq Áánûqtuma keqtáá Ítukaq itáíq-itaiq únna-yutaa yabí tíkarainanataa min-áwáátáqá Îtuma yauwéqma kumíniye. mi-kánáágóní aqtó-kánáaráqá Îtu Káríqtoma yokaa kéonanataa kukéna keqtáámá wetábá tiwiránîqtaae.

⁶ miráinaq keráwáqá minnýyaba timuqá kanaarácq maránoe. paá páácya-kanaabimma keráwáqtí tú-tiqa í-yátáákárácq ummaa-yátáákárácq maa-márábímmá mayánoe. ⁷ maamin-úmmáá-yátáákómá keráwáqtí íráqôn-aikomma maqmá timónaniye. miráuma áwáarara kain-óqtákómmá iranápó agamakéta námô ai-wáígómmá mamá paábaq kéyuweta áwáarara kai-wáígómmá máráníq umá miráráá umá keráwáqtí itáíq-itaiq umá yáqtorai-yataaqtaba Áánûqtuma maqmá timónaniye. keráwáqtí itáíq-itaiq umá yáqtorai-yataaqa uyátá-maqma anómma áwáarara kain-óqtákóqtábámá wáíye. áwáarara kain-óqtámá waayúkama yawarápatuwanoe. keráwáqá maqmá timónatuwainanama Îtu Káríqtoma kukénama keráwáqá matúq-matuq umá yaaguyabí-yátáákárácq tágama-yataakaraq timíniye.

⁸ kemá Pítaama kenamáárîq Îtumma aónaraune. keráwáqá maa-márábímmá íma aónaraamanibo wemmá keráwáqá tirummá káme. ibêkaraqa keráwáqá wemmá íma káonaamanibo wekácq itáíq-itaiq kéoe. miráiqtapoq keráwáqá timuq-yatáákáké kétagaee. ánibo min-ánó-tímúq-yátááqátábámá kanaarácq móra-aimma íma tenúnatae. ⁹ keráwáqtí itáíq-itaiq umá yáqtorai-yataaqtababoq áqa íráqô-meyamma kémayaae. keráwáqá itáíq-itáíq umá yáqtoraaqtabapoana

Áánûqtuma keráwáqtí tirun-íyápógómmá wení márûpaq awíqmena uiyábá kákaiye.

¹⁰ naayóbáqá Áánûqtuni amuné-wáyúkámá Áánûqtuma wení íráqô-qtataaqa timínîqtaae téta yemá tirááne. Áánûqtuma náaraq umáwaq keqtáámá tiwiráníyô téta yemá abáá íq-iq urááne. ¹¹ Ítu Káríqtoni Aágoma yeráwápí wáitata yemá min-Áágóqtábá ítama aónaraane: “náawaq kukénawaq maa-márábí-káyúkámá mamá atóbamayikaniyo? náa-taoraq wemá kumíníyô?” téta yemá ítama aónaraane. ánibo naayóbáqá yemá amuné-áímmá Ítu Káríqtoqtaba tirááne: “Metáíya kukéna anómma aú-aiqa í-yátááqá mayániye. anaaékaqa Áánûqtu wemmá pukáinabike mamá itó-umakainana anómma tágama-yataaqa mayániye.” téna Aágoma timá yímikaine. ¹² Áánûqtu wení amuné-wáyúkáráqá yeqtí kanaaráqtábámá íma tiráimibo anaaékaq-yupaayaba tiráine. min-ámúné-wáyúkámá keráwáqtábágaráq ketáái íbêq-kanaayabagaraqtaba tirááne.

Íbêqa yeráwáqá náayuwabi Ítuqtaba átê-wataama te-yúma Aokaq-Áágómmá Áánûqtuma timáyíkáitata wení mimórá-wátáámá kéte. owé. mi-kátáámá ketáámá áqa kéitaunanataa yemá Áánûqtunopake kaqtó-wayukama yemá itaíyábámá ôriq umá káyikaiye.

¹³ miráinaq keráwáqtí túyánápímmá íráqôn-aaigtaba yokaa oro. kamuqá kéiteraqa máero. Ítu Káríqtoma yauwéqma kumínî-kanaaraqa Áánûqtuma wení íráqô-qtataakake keráwáqá timínîmma minnýyaba awé oro. ¹⁴ wení árain-iyaporaá umá Áánûqtun-aama wáráaro. keráwáqá keqtúgoni akaí-yátááqá íma wáráaro. mi-tíkái-yátááqá keráwáqá wakáamanibo íbêqa arútarain-aqtaba keráwáqá kéitaae.

¹⁵ Áánûqtuma keráwáqá tááyarai-naqa wemá árain-iraqo-qtataaqtabama aokarîq umá máíye. miráinaq máqtemma keráwáqí táaimma Áánûqtuqtaba mamá aokarîq oro. ¹⁶ Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáagómá kétiye:

“kemá aokarîq kéunaboaq
keráwáqá aokarîq umá máero.”

téna Áánûqtuma wení agamatá-kánnáabi kétiye.

¹⁷ keráwáqá Áánûqtukaq nunamummá kéteqa “ketibotááo” téq tiráamanibo wemá máqte-kayukama mimóráiq umá keyainaitana minnýabama móra-waigoma íma wení aanábómá máíye. íbêqa máqten-aukapaq wéyáwé kéeq keráwáqí naa márûkakemma yuwéq népaq mááe. íbêq-kanaama waátá-kanaama wáinaqa keráwáqí táaiqtaba atéráaro. Áánûqtumma amuqá mamá íma marakaíyábámá keráwáqá ikatíq oro.

¹⁸ keráwáqí títaubikoni áamáan-aikaraq yáaikaraq yeqí aménáápáq máqe-uraamanibo keráwáqá mi-qtátááqá kéwareq Áánûqtun-aurakaq kanaarácq íma kateko umá máqe-uraae. Ítu Káríqtoma keráwáqá meyanîq uréna maamin-áqnún-ámáán-áíkoní aménáápákémmá keráwáqá tiwíkáiye. wemá mónekakekaraq áwáarara kain-óqtákákékáraráq keráwáqá meyanîq uráíyo? ímiye. ¹⁹ wemá wení naaenápó keráwáqá meyanîq uráíye. tipi-típi-araakaa umá abumá íma wáimma Áánûqtukaq amí-yáárérácq máránikaa umá Ítuma miráráá umá máqe-uraiye.

²⁰ maa-márámá Áánûqtu íma tarôq urénama ákaq téna “Ítu Káríqtoma mirá-iniye” tiráine. íbêqa ketáái kanaamá aqtó-kánáaráqá Ítu Káríqtoma abarokácq uráíye. wemá keráwáqtábámá kukéna pukáipike itó-uraiye.

²¹ Ítu Káríqtotababoaq keráwáqá Áánûqtumma kamuqá

ítáyaminoe. wemá Ìtu Káríqtomma pukáipike mamá itó-umakarena tágama-yataaqa ámikaiye. miráipoaq keráwáqá Áánûqtukaq itáíq-itaiq kanaaráq kéeq matúq-matuq umá mái-auwaraimma íbêqa íma káoneqa kanaaráq awé ínoe. ²² keráwáqá Ìtu Káritomma anaaé wakáaqtababoana keráwáqtí tirun-íyápógómmá Ìtuma mamá íráqôniq umá pááq uráíye. keráwáqtí tirun-íyápógóní abumá íma wáíye. íbêqa keráwáqtí tîbâqawaaraa-kayukama áraimma kanaaráq tirummá yimínoe. miráuma tirun-íyápórákémmá keráwáqá móra-mora-yuma tirummá yímero. ²³ itáaro. keráwáqá aúgen-auwaraimma áqa mataáae. min-áúwáráikómá íma waayúkagoni ányukakemma pááq uráíye. min-ánáyúkómá anaaékaqa puíniye. ímibo keráwáqtí aúgen-auwaraimma Áánûqtuni matúq-matuq umá mái-wataama min-ánáyúkákémmá pááq uráíye. ánibo keráwáqtí aúgen-auwaraiogaraq matúq-matuq umá mániye. ²⁴ minnáyaba Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáábí kėtiye:

“máqte-kayukama ókáráákáá kéoe.

ánibo yeqtí tágama-yataakoma ón-arakaa kéoe.

ókómá aayámmá kamágitana

ókóní arakómá apibí umá kégumawiye.

²⁵ miráimanibo uyátárain-nakoni watáagoma

watúq-watuq umá wáíye.”

téna Áánûqtuni wannaagómá kėtiye. uyátárai-nakoni

watáagoma nói-katabiyo? Ìtuqtaba átê-wataama

ketáámá timá tímikauna-aine. mi-kátáánápó keráwáqá

aúgen-auwaraimma kémayaae.

2

¹ miráinaq máqte-tawi-yataaqa paábaq yúwáaro. kaaqaari-áímmá ítero. kaayaq-tóyáúqá íma wáinaraq

karun-áímmá ítero. anón-aimma íma téq agamá káútôro.
² miráimanibo keráwáqá aqnún-íyápógómá náaqtaba
 áama yainikáá umá keráwáqá máero. keráwáqá íráqô-
 naananoqtaba táa yánîmma minnâ Áánûqtuni watáae.
 keráwáqá miráuma wení watáama kénamma keráwáqá
 ábu kamá yokaa ínoe. miráíyanaboana Áánûqtuma
 keráwáqá tiwiráinana keráwáqtí tirun-íyápógómá íma
 puíniye. ³ minnýyaba Áánûqtuni watáama agamatá-
 kánnáágómá kétiye:

“keráwáqá uyátárai-nakoni kaayoné-yátáákómá mamá
 aónaraae.” téna Áánûqtuni watáagoqtaba kétiye.

⁴ Ítu Káríqtoni aúrakaq yero. wemá Áánûqtuni-naupaq
 matúq-matuq umá mái-aboqtama máíye. waayúkama
 wemmá awéqtátukaamanibo Áánûqtuma wemmá
 aúyarákáitana Áánûqtun-aurakaqa anón-nare.

⁵ Áánûqtuma keráwáqá ayuwáíyanawaq wemmá
 keráwáqñápó wení anó-monoq-namma tarôq umáraino.
 keráwáqá matúq-matuq umá mái-arukaa umá máeq
 Áánûqtuqtaba aokarîq umá anó-monoq-wayukaraa umá
 mánoe. mi-qtátáaqá Ítu Káríqtoma mamá íráqôniq umá
 páaq urái-qtataaqa Áánûqtukaq amínoe. Ítuma mirá-
 uraiqtaboana Áánûqtuma keráwáqtí amí-yátááqtábá
 amuqá marániye. ⁶ Áánûqtuni agamatá-kánnábí kétiye:

“aónaaro. kemá Tááíoni-marukaq óqtamma kémaraune.
 min-íráqón-óqtámmá matáunama
 wenámûraaq naammá yemá ínoe.

náawabi min-óqtákáq itáíq-itaiq ínanama

Áánûqtuma wemmá íráqôniq umákainayabama
 wemá agaemá íma íniye.”

téna Ítukaq itáíq-itaiq íyátábá kétiye. ⁷ mi-káyúkámá Ítu
 Káríqtokaq itáíq-itaiq kéo-yuma weqtábá téta “áraimma
 anón-iraqo-qtataare” téta kéte. miráimanibo náayuwabi

Îtu Káríqtokaq itáíq-itaiq íma íya-yuma yemá yawarápanoe. Áánûqtuni wataáama agamatá-kánnáábí kėtiye:

“min-óqtámmá naammá o-káyúkámá paábaq awéqtá-tuwaamma

yemá mamá akoqnáá-oqtamma aúrakareta

wenámûraaq naamma kéoe.”

téna ókaraq kėtiye:

⁸ “wemá yítaiuqa mamá yurarái-óqtámíye.

wemá waayúkama mamá márúte yuwánîn-oqtamiye.”

téna kėtiye. Îtuma óqtapoata waayúkama yemá yítaiuqa yuraránoe. Áánûqtun-aama íma warétama Îtumma

awéqtátuwetama yemá yawarápanoe. mirá-qtátááqá

Áánûqtun-aama íma kéwaraa-kayukaraqa abarokáq íniye.

⁹ miráimanibo Áánûqtu keráwáqá aúyaqmakain-

annama mááe. keráwáqá miráuma anómma yabíkái-

nakoni anó-monoq-wayukaraa umá mááe. keráwáqá

Áánûqtuqtaba aokarîq umá máan-annae. keráwáqá

taígani-kayukabikemma Áánûqtuma keráwáqá anómma

kateko-yátááqá keráwáqtábá mirá-umatikaiqtaba

maa-marábí-káyúkámá timá-yimigaae téna keráwáqá

tiwíkaiye. wemá keráwáqá keráwáqtí waátágoni kumayu-

ááikáké tááyama wení tágama-yataakoni ókák keráwáqá

tíkaraiye.

¹⁰ naayóbáqá keráwáqá íma Áánûqtuni waayúkama

máqe-uraamanibo íbêqa keráwáqá Áánûqtuni

waayúkama mááe. naayóbáqá Áánûqtuni paru-

yátáákómmá íma matáamanibo íbêqa wení paru-

yátáákómmá kémayaae.

¹¹ tíkái-kayukao, keráwáqá káqo-kaqo-marabaqa

namuq-wáyúkáráá umá mááe. kemá inaa kétima-

timune. keqtúgoni akái-yátáákóní anaaé waraíyábámá

nékaq máaro. waayúkámá náayuwabi yeqtí yúgoni akai-yátááqá kéwaraawana yeqtí yúgoni akai-yátáákógaráq yeqtí yirun-iyápógógaráq ááiqa kéoe. ¹² keráwáqá Áánûqtukaq íma itáíq-itaiq o-káyúkátí aúkápimma máeqa íraqôn-aaimma wáráaro. mirámô kéiyatama keráwáqá kétimonetama yainai-kánáamá yínatama yemá íbêqa waátá-yataariq kéo-qtataaqtabama túbimma íma maránoe. ímiye. yemá keráwáqtí íraqôn-aaiqtaba Áánûqtukaq “tíkáiye” téta tínoe.

¹³ uyátárai-nakoma mirá-tiraiqtaba keráwáqá náapaakon aménáápáq máaro. anómma yabíkái-nakoma maa-máraráqtábá áqnáae-naapaamma matáipoaq wenáama wáráaro. ¹⁴ anómma kámááni-wayukama yeqtí yáama wáráaro. anómma yabíkái-nakoma yemmá timáyíkáitata yemá náayuwabi waátá-aaima tarôq o-yúmá táí-meyamma kéyime yemá náayuwabi íraqôn-aaima tarôq o-yúmá yeqtí yíwîqa múte kéyauyoe. ¹⁵ Áánûqtuni aúyánámmá waráyanama keráwáqtí íraqôn-aikoma min-áíbóq-wáyúkámá náayuwabi keráwáqá túbi maránéta íyamma yeqtí yóyauqa aúyaraniye. ¹⁶ keráwáqá Áánûqtuni aúyánákáké paá umáguraamanibo otaa-qtátáárîq oqtábámá íma paá umáguraae. paá wení kaqtó-wayukayaba mirá-umaguraae. ¹⁷ máqte-kayukama tikaq múte yíkáaro. keráwáqtí tîbâqawaaraa-kayukama tirummá yímero. Áánûqtumma timuqá íma marakaíyábámá ikatîq oro. miráinaq anómma yabíkái-nakomma yaaguyábóro.

¹⁸ kaqtó-wayukao, keráwáqtí kawáá-wáyúkátí náapaakon aménáápáq máeraq yemmá múte tikaq yíkáaro. yemá kaayoné kéetabi áwáábiqa kégaiyaqa keráwáqá paá yemmá yaaguyábóro. ¹⁹ táí-kawaa-nakoma keráwáqá táí-tu-tiqa í-yátááqá kétiminaqa taákaq

máráaro. keráwáqá tú-tiqa Áánûqtuni aúyánámmá wáraaqtaba kémayaapoana Áánûqtuma keráwáqá íráqôniq umátikaniye. ²⁰ miráimanibo keráwáqá otaammá kuíyata tú-tiqa í-yátááqá timíyamma Áánûqtuma minnýabama íma íráqôniq umátikaniye. miráuma paá keráwáqá arutáiyaqtaba tú-tiqa timíyaq keráwáqá paá kémayaiyanama Áánûqtu keráwáqá íráqô-meyamma timíniye.

²¹ Ítu Káríqto keráwáqá tááyarena “tú-tiqa kemá mayaúnaiq umá mayánoe” téna tiráiyé. mirá-itanapoana Ítu Káríqtoma wenamáárîq keráwáqtábá aú-aiqa paá matáimma keráwáqtí awaaméqá wemá máiyé. ániibo wemá keráwáqtábá wenanaae waraígáae téna kétéiyé. ²² Ítu Káríqtoma aati-aatimá kúmiq-yataariq íuraiye. wení óyau pikemma kaaqaari-áikómá aati-aatimá íma iráiyé. ²³ yemá wemmá anón-aimma téta agamá ké-gautowanama wemá yemmá anónnáma íma anón-aimma téna agamá káutaiye. wemá aú-aiqa kémayenama mi-káyúkámá wemmá ayáá ayákáa-yuma íma iyáábûqa yíkaraiye. ímiye. wemá Áánûqtuma kateko-náqá arupú umá yaináí-nákóqtábá kamuqá ítaraiye. ²⁴ Ítu Káríqtoma kaapaq-yátáq pukáimma ketáái kúmiq-yataakaraq ketáái táí-meyamma wenaúraq matáiyé. wemá mirámô uráimma keqtááyábámá kúmiq-yataariq íyábámá pukáa-kayukaraa ígáae téna ákaraiye. keqtááyábá Áánûqtun-aurakaq mútûq kateko íyábá ákaraiye.

ániibo íbêqa ketáái kúmiq-yataaqtabama Ítu Káríqtoni abunápó keqtáámá mamá atóbamatikaraiqtaae. ²⁵ keráwáqá naayóbáqá tipi-típima aúyokinikaa umá keráwáqtí aammá íma wáitaq uréire uráamanibo íbêqa keráwáqá yauwéqma tipi-típi-kawaa-naqa wemá keráwáqtí tirun-íyápógómmá yabíkái-waigonopaq irááe.

3

¹ keráwáqá aaraukárîq uréna-iniko, keráwáqtî tiwaikóní náápaakoni aménáápáq máero. enawaikómá Áánûqtun-aayaba íma kéwarenama ení íráqôn-aimma káonena anaaékaqa wemá Áánûqtun-aayaba itáíq-itaiq ínáyô? enáaikoma áraimma íráqôniq kéinaamma enáaiqtaba tíyábá íma ínóne. ² miráinata yemá emmá aónaiyamma emá Áánûqtumma amuqá marakáiyábá kéinanama yemá enáaiqtaba otaammá íma wáinata aónanoe. ³ keráwáqá ketúraqa áwáarara kain-únákáqtówábi konaarímá íma umátóráaro. ayáqtáákanaama keráwáqá tiqnótáugomma mamá íráqôniq kéeq tiyáapimma waatammá kéeq anón-oqtan-awiqa yaan-únákáqtómá kémareq ommá paá amegaa-túráqtábá konaarímá kéoe. ⁴ ímibo keráwáqá kenamáárîq keqtî tirunóbáqtábá konaarímá oro. kaayoné kéeraq áráwáá umá máero. mi-kónáárîrígómá aati-aatimá wáinana Áánûqtuma maaminnáyaba kákaiye. ⁵ min-nóínímmá naayóbáqá yemá Áánûqtuqtaba aokarîq umá máeta weqtábá kamuqá ítáyamikaae. mirá o-wáígómá yemmá mamá waayúkati yúrikaqa íráqôniq umáyíkaraiye. ⁶ Téraima awaikómá Áabaraani anaaé wakáiniq umá yemá yeqtiwaikóní yinaae wakáae. Téraima Áabaraaqtaba “ketí uyátárai-nako” tiráine. keráwáqá aaraukárîq uráanoinimma keráwáqtî táaikoma íráqôniq kéinaq ummaayátááqá kémayeq ikatîq íma ommá keráwáqá miráuma Téraomo ayáámûmaakaa kauraae.

⁷ keráwáqá aaraukárîq uráiya-kayukama keráwáqtî tínaaqmaate kémaeqa yemmá múte tikaq yíkáaro. aaranaammá yeqtî yúgoma waatí yúgoqtabama uyátámaqma aqnúnîq kéimanibo yemá Áánûqtuni íráqôqtataakokaraq matúq-matuq umá máiyuwaraikaraq

waatê mimóráiq umá mayánoe. keráwáqti tínaaqmaaqa íma múte tikaq yikáiyana keráwáqti nunamukómmá Áánûqtukaq akoqnáá íiniye.

⁸ maamin-áqtó-áikáráq kétima-timune. keráwáqá máqtemma móra-mora-yuma keqtirummá káyimeraq mimórá-túyánákáq máero. tíyaqa káyimero. ánibo ke-qtíwíqa íma yanaa máráaro. ⁹ waayúkama mamá táiq kéu-matikaiyaqa anónnáma yemmá mamá táiq íumayikaaro. yemá keráwáqá táí-aimma kétima-tikaiyaqa anónnáma yemmá táí-aimma íma timá yíkáaro. ímibo yemmá íráqôniq umáyíkáaro miráin-oqtaba keráwáqá Áánûqtu tááyaraiye. mirá kéiyana Áánûqtu keráwáqá íráqôniq umátikaniye. ¹⁰ Áánûqtuni wannaagómá kétiye:

“náawabi wemá íráqôniq umá máena
wemá amuqá maqmá máiyaba kákainanama
tái-aimma íma téna
wení óyaupikemma kaaqaari-áímmá íma yíno.

¹¹ wemá táí-aaimma tarôq í-yátáápíkémmá waeréna
íráqôn-aaimma tarôq íno.

káqo-kayukate kaayoné umá mái-amma abáá éna
wemá min-ámmá waqména uwíq-uwíq íno.

¹² miráitana uyátárai-nakoni aúrakoma

arutáiniq o-yúmá káyimonena
minnáyabama amuqá kémaraiye.

uyátárai-nakoma yeqtí nunamummá kéitaimanibo
táwî-aaimma tarôq o-yúyôpakemma waeréna
áyamma kéitana anaaéma kéumayikaiye.”
téna kétiye.

¹³ keráwáqá arutáiniq íyábá karuwaaqá káyiatama
waayúkama yenamáa keráwáqá íma mamá táiq
umátikanomanibo ¹⁴ yaímma-taoqa keráwáqá arutáiniq
íyataboq tú-tiqa kémayaiyana Áánûqtuma keráwáqá
íráqôniq umátikaniye. miráinaq waayúkayabama

íma ikatîqa éraq netuq-túyánámmá íma itánômanibo
¹⁵ Ítu Káríqtoma Áánûqtuni aokaq-náqá múte tikaq
 kákeraq keqtirummá wemmá áméro. yaímma-wayukama
 keráwáqtí itáíq-itaiq í-yátááqtábá ítama timónáiyaq
 yemmá timá-yiminoqtabama aati-aatimá yokaa oro.
¹⁶ keráwáqtí itáíq-itaiq í-yátááqtábá kétima-yimeqa
 kaayoné kéeraq keráwáqá ítama aónaiya-yuma yemmá
 múte tikaq yíkáaro. keráwáqá nóinawabi arutáinaiq
 uréqa paá taíbaq-tuyanamma íma itánoe. keráwáqá
 Ítu Káríqtoni íráqôn-aaimma kéwaraiyatama yaímma-
 wayukama keráwáqtí íráqôn-aaiqtaba kaaqaari-áímmá
 tíyamma anaaékaqa yemá yigaeyábá ínoe. ¹⁷ otaammá
 kúyoqtabama tú-tiqa mayái-yátááqá minnâ íma arútái-
 qtataaqa wáimanibo Áánûqtuni aúyánákómá téna
 “arútái-qtataaqtabama tú-tiqa máyáaro” kétimma
 minnâ íráqô-qtataare. ¹⁸ Ítu Káríqtoma otaammá
 íma kutáimanibo yemá wemmá aú-aiqa ámikaae.
 miráimanibo ketáámá kúmiq-wayukayataba wemá
 pukáiyé. keqtáámá yauwéqma Áánûqtunopaq
 tiwíqmenataa uwínîqtaba wemá paá kímora-taoqa
 pukáiyé. wenaúgoma pukáimanibo wení aágoma aúgen-
 auwaraimma matáiyé.

¹⁹ Ítuma pukáipike itó-urenama wemá min-áámá púi-
 tata ánná umákaraapaq kukéna Áánûqtuni wataáama
 abarokáq timá yímikaiye. ²⁰ min-áámá minnâ naayóbáqá
 Nóaani kanaaráqá Áánûqtun-aama íma anaaé wakáa-
 kayukati yaáe. mi-kánaaráqá Nóaama únópi-kááremá
 tarôq kéitanama Áánûqtuma aú pukáipaq awé umá máqe-
 uraimanibo waayúkama yeqtí kúmiq-yataapikemma íma
 waékááe. anaaékaqa nommá aúgítata abapaké kaumo-
 wáyúkámá yenamáa nommá aúgipikemma atóbaraae.
 tébakaq pukurááe.

²¹ min-nókómá minnâ Ítuqtaba nommá peraígoní amané. ketáámá Ítuqtaba nommá peráunataama minnágoma káqo-yuma kéyiraatimma Nóaagaraq wení aara iyápóma atóbaraanikaa umá keqtáámá Ítuma mamá kátobamatikaiqtaae. Ítuqtaba nommá peraímá paá túma tete íyábá íma wáíye. ímibo minnágoni áaimma minnâ ketáámá Áánûqtukaq nunamummá túnnataama Áánûqtun-aurakaq tigaemá íyátábáámá ketáái kúmiq-yataaqa íkéwaiye. Ítu Káríqtoma pukáipike itá-uraiqtaboana Ítuqtaba nommá peraígómá keqtáámá mamá kanaarác atóbamatikaniqtaae. ²² íbêqa Ítu Káríqtoma Áánûqtuni márûpaq máena wemá Áánûqtuni ayáánurapaq maraq máíye. mibákémmá máqtemma Áánûqtuni kaqtó-wayukagaraq máqtemma náapaakaraq máqten-akoqnaagaraq wemá kéyabiqyikaiye.

4

¹ Ítu Káríqtoma keráwáqtábá aú-aiqa matáíye. miráinaq keráwákárác tú-tiqa mayánôqtaba yokaa oro. keráwáqá Ítu Káríqtoni anaaé kéwaraaqtaboaboaq tú-tiqa matáawana kúmiq-yataakoni akoqnáágoma keráwáqá íma kéuyataíye. ² miraúma íbêkakemma Áánûqtuni aúyánámmá kéwareraq máero. keráwáqtí túgoni akai-yátáákóní anaaé miráuma íwaraaro.

³ naayóbáqá keráwáqá Áánûqtukaq íma itáíq-itaiq o-káyúkámá miráoniq umá mirá-uraae. kebó-yátáárîq keráwáqá urááe. keráwáqá aíbôq-nokakemma aíbôriq urááe. keráwáqá aábêguyee kéeq aíbôq-nomma taíbaq nánôqtaba maqmá aónaraae. keráwáqá óqtakaa-qtataarabi jaaráá-qtátáákáqá nunamummá tiréq ókon-okomma táí-yataariq urááe. ⁴ íbêqa Ítukaq íma itáíq-itaiq kéo-yutema keráwáqá yeráwáqtí táí-aiiqtaba

yagaroqtaiyábámá íma kékikaitanaboana yemmá mamá iyánaaq kéumayikaae. miráitata yemá keráwáqá anón-aimma kékimatiketa agamá kégautoe. ⁵ miráimanibo anaaékaqa yemá yeqtí táwî-aiiqtaba Áánûqtukaq aamá maránóe. Áánûqtuma yú waráa-kayukagaraq pukáa-kayukagaraq yainániqtaba yokaa kéiyee. ⁶ miráitanaboana Ítu Káriqtoma pukáa-kayukama ánná umáyíkaraapaq kukéna átê-wataama timá yímikaiye. yemá pukáawata wemá yemmá mórai q umá máqte-kayuka umá yainániye. miráimanibo Ítu Káriqtoma yeqtôpaq kukéna timá yímikaiye. miráuraiqtaba yemá kanaarácq mánoe. Áánûqtuma wení Aágopi paá kémainiq umá mórai q umá yemá yaágopi aúgen-auwaraikaraq kanaarácq mánoe.

⁷ máqte-qtataakoma ánatai-kanaagoma aqtórárîq kéiyee. túbanaaq umá máeraq arupú umá túyánámmá ítáaro. mirá kéeqa Áánûqtukaq nunamummá kanaarácq tíq-tiq ínoe. ⁸ keráwáqá móra-mora-yuma tirummá ôriq umá yimínôqtaba taákaq máraaro. keráwáqá áqnáabariq umá miráiyaqtaba keráwáqtí otaammá oyaaq umá matuwéq tiwikátuwanoe. ⁹ keráwáqá móra-mora-yuma yemmá yiwíqmera q keráwáqtí naaúpaq kéweraq minnýaba timuqá máraaro.

¹⁰ Áánûqtuma keráwáqá móra-mora-yuma aokaq-ákóqnáámá tímikaiye. miráinaq min-ákóqnáárákémmá keráwáqá waayúkama yíwáqnaa kéeraq miráuma Áánûqtuma keráwáqá tímikai-qtataaqa yetê yaináaro. ¹¹ náawabi Áánûqtuqtaba watáama waabá-káyúkátí yúbáq tínénama Áánûqtuni watáa-aatuqma tíno. náawabi kaqtó éna Áánûqtuqtaba mayaímá kémayenama Áánûqtuni akoqnáárake kaqtó íno. miráuma Ítu Káriqton-awikaq máqte-qtataariq ínôqtaba keráwáqá kéiyata waayúkama Áánûqtuni áwîqa múte yaúyóro. tágama-yataakaraq

akoqnáá-yataakaraqa wennámá watúq-watuq umá wáiyē.
miráuma waino.

¹² íbêqa tíkái-aanabo, tú-tiqa í-yátáákómá iraráá kégena keráwáqá maqmá timónaraimma minnáyaba íma ikatíq oro. ímibo tú-tiq-yataakoma yínîqtaba kéitaaē.

¹³ keráwáqá Ítu Káríqtoni aú-aiq-yataaqa yainánôqtaba timuqá máráaro. ánibo wemá tágama-yataakaraq kumínaqa keráwáqá timuq-yatááqnápó ógiranoe.

¹⁴ keráwáqá Ítu Káríqtoni anaaé wáráaqtababoqta waayúkama keráwáqtábá timá táíq íyamma Áánûqtuma keráwáqá íraqôniq umátikaniye. miráitana Áánûqtuni Aágogaraq tágama-yataakogaraqa keráwákáq kéwaiye.

¹⁵ ketáama maannáyaba íma wáiyē. minná waayúkama yú-tiqa mamá yímikeq yíkamma kúpuyeq moyámmá kémaye q káqo-kayukama ummaa-yátááqá yimíyábámá mirá-yútíq-yátááqátábámá íma kêtune. ímiye. aati-aatimá keráwáqá mirá-qtataariq íoro. ¹⁶ miráimanibo keráwáqá Ítu Káríqton-annabi máatababoq tú-tiqa í-yátááqá kémayeqa minnáyabama netuq-áímmá ítero. ímibo. yemá Ítu Káríqtoni áwîqtababoata keráwáqá tú-tiqa í-yátááqá kétimiyāqa keráwáqá Áánûqtuni áwîqa múte yaúyóro.

¹⁷ Áánûqtuma maa-márábí-káyúkámá yainái-kánáárqá áqnáabaqa wemá wení waayúkama yainániye. miráinana Áánûqtuni yainái-yátáákómá keqtáárq áaimma atáinanama mi-káyúkámá náayuwabi wení átê-wataama íma itáíq-itaiq kéo-yuraq nói-qtataaraq pááq ínîyô? minnáyaba Áánûqtuni watáama agamatá-kánnáágómá kétéye:

“Áánûqtuma íraqô-kayukama mamá atóbamayikanimma íma oyaaq kéimanibo
mi-káyúkámá náayuwabi kúmiq-yataariq éta

Áánûqtukaq itáíq-itaiq íma kéo-yuraqa
nói-qtataaraq pááq ínío?”
téna kétiye. ¹⁸ missing?

¹⁹ miráinaq keráwáqá náayuwabi Áánûqtuni
aúyánámmá wáráaqtataboq tú-tiqa kémayeqa arutáina-
yataariq íq-iq oro. keráwáqá kenamááríq tarôq
umátíkarai-nakomma améraq weqtábá kamuqá itáaro.
wemá wení timá akoqnáá umákain-aimma aati-aatimá
mirá kéíye.

5

¹ Îtuni waayúkabimma kawáá-wáyúkámá máa-yugaraq
íbêqa kemá kétima-timune. keráwáqá oníq umá kemá
Îtuni waayúkaraqa kawáá-náqá máune. Îtu Káríqtoma aú-
aiqa matáimma kemá aónaraune. ánibo wemá yauwéqma
kumínaqa kegáráq wení tágama-yataaqa yáíkkaaq umá
mayánúne. ² Áánûqtuni tipi-típiraa-kayukama wemá
keráwáqá tímikaimma yabíqyíkáaro. mirá kéeraq
minnýaba timuqá máraaro. Áánûqtuma tímikai-
mayaima kémayeraq paá móneqtaba íma mi-máyáimá
mayánômanibo karuwaaq umá máyáaro. ³ kawáá
umáyíkaiyaq-kayukama yemmá íma akoqnáá-aimma
téq wakúyikanomanibo keráwáqá máqte-qtataaqtabama
yeqtí awaméqá máiyatawaq yegáráqá keráwáqá íyaniq
umá móraiq oro. ⁴ miráinana anómma kawáá-náqá
Îtuma kumínaqa keráwáqá anómma yabíkáa-kayukati
írâqô-meyamma kámokaa umá áwáarara káina-kamoqa
mayáiyana mi-kámókóní áwáarara káina-yataakoma íma
ayumíniye.

⁵ maabugô, keráwáqá waayúka-uraqti náápaakon
aménáápáqá máero. keráwáqá máqtemma keqtí tíwîqa

márúte móra-mora-yuti timénáápáq maréraq móra-mora-yuti kaqtó-naqa máaro. minnýaba Áánûqtuni agamatá-kánnáábí kėtiye:

“mi-káyúkámá yeqtíwîqa yanaa múte yaúyo-yuma

Áánûqtuma kéyiweqtaimanibo

mi-káyúkámá yeqtíwîqa márúte yúwáa-yuma yemmá

Áánûqtuma wení íráqô-qtataakomma kéyimiye.”

téna kėtiye.

⁶ miráinaq keráwáqá kenamáárîq Áánûqtuni akoqnáa-ayaakoni aménáápáq maráiyana wemá tirái-kanaaraqa keráwáqá múte yauwíniye. ⁷ wemá keráwáqá áyaqa kétimiye. miráinaq keráwáqá wemmá ayuwáiyanaama keráwáqtí taíbaq-tuyanamma paá mayániye.

⁸ arútama kéitera yokaa oro. áwáábîq-araayakoma uréire kéena wemá upúqma nánîq-qtataaqtaba abáá iníkáá umá keráwáqtí namuro-náqá Tááqtaama mirá kėtiye. ⁹ miráipoaq keráwáqá itáíq-itaiq í-yátááqtábámá akoqnáa kéeraq wemmá awéqtátuwaaro. taákaq máráaro.

Îtuqtaba keráwáqtí tîbâqawaayuma mimóra-yú-áíqá í-yátááqá yeqtí itáíq-itaiq í-yátááqátábá kémayaae.

¹⁰ keráwáqá maami-tú-tíqá í-yátááqá pááqya-kanaama paá máyáaro. miráitana mikáké Áánûqtuma íráqô-

qtataakoni áaikoma keráwáqá mamá akoqnáa umátikena abaúmna ánûqa yamátikaniye. wemá keráwáqá mamá

mútûq íráqôniq umá ánataniye. Áánûqtuma wení

watúq-watuq umá tágama-yataaqa Îtu Káríqtogaraq yagaroqtamá yáíkaa ígáae téna keráwáqá tááyaraiye.

¹¹ Áánûqtukaq máqten-akoqnaama wáíye. miráuma waíno.

¹² Táératima maamin-áwáárâq-áúbámá kennámá agatáíye. Îtuqtaba wemá ketí tima-tîbâqáwáámíye. maamin-áúbágómá keráwáqá umá tíqtaaiq ínîqtaba

keráwáqtôpaq yuwáuyana kéwiye. mi-kánaágómá Áánûqtuni íráqô-qtataakoqtaba árain-aimma kétiye. miráinaq keráwáqá maami-kánaágómá yaqtóráaro.

¹³ keráwáqtí tîbâqawaaraa-kayukama maakáqá Pébírônika-marukaq máa-yuma keráwáqtôpaq miráo-maara-aimma yúwáawana kéwiye. Áánûqtuma keráwáqá aúyakainiq umá mimóráiq umá yemmá aúyakaiye. ketáanikoma Máákigaraq keráwáqtôpaq miráo-maara-aimma yúwáitana kéwiye. ¹⁴ keráwáqá wenaóné-wenaone kéeqa móra-mora-yuma tiyáama wenamí-kanamin éraq tótó umáyíkáaro.

kaayoné-yátáákómá keráwáqá máqtemma náayuwabi Îtu Káríqtoni waayúkabi máa-yubaq waíno. kemá Pítaae.

aúgen-anona-anon-aimma
Genesis 12-22 and The New Testament in the Usarufa Language of
Papua New Guinea

Nupela Testamen na sampela hap Buk Stat long tokples Usarufa
copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Usarufa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons
Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format,
provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for
use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective
copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 14 Mar 2019 from source files dated 20
Dec 2018

0cfecb85-a1ae-5e2f-a3f0-4c221d1d6c84